

Rudolf Steiner o infekci, mj. u virových onemocnění Z „Hygiena jako sociální otázka“ (dosud není v čj)

Otázka: Mohl byste se prosím vyjádřit k tomu, jak tedy dochází ke vzniku epidemie, jako u chřipky či spály, jestliže to není způsobeno přenosem bacilů? U mnoha nemocí je patogen vědecky prokázán. Jak se k tomu stavíte?

Rudolf Steiner: Inu, kdybych měl rozvést právě tuto otázku, o které jsem se zmiňoval, že nechci zastávat nějakou stranu, pak bych musel vyslovit celou přednášku. Jen bych chtěl upozornit na následující.

Ten, koho jeho poznatky nutí upozornit na to, že u nemocí, které jsou doprovázeny výskytem bacilů či bakterií, existují coby primární příčiny hlubší příčiny, než pouhý výskyt bacilů, ten ještě přeci netvrdí, že by zde bacily nebyly. **Je naprosto něco jiného tvrdit, že bacily jsou zde, a že se vyskytují následkem onemocnění, než že máme hledat primární příčinu v bacilech.** To, co lze v tomto ohledu říci, jsem dopodrobna rozvinul právě v tomto kurzu, který nyní probíhá. Ale to právě naprosto vyžaduje svůj čas, což platí i pro určité prvky, které by bylo potřeba předem probrat. Nelze to rychle odbýt zodpovězením otázky. Přesto bych rád poukázal alespoň na následující. Ona ta lidská konstituce není zas tak jednoduchá věc, jak si to často někdo představuje. Člověk zkrátka je mnohočlennou bytostí.

To jsem popsal na začátku své knihy „O záhadách duše“, že člověk je bytostí trojčlennou, bytostí, kterou můžeme nazvat „člověkem smyslově-nervovým“, dále „člověkem rytmickým“, za třetí „člověkem látkové výměny“. Tím vším je člověk. A tyto tři články lidské přirozenosti působí dohromady a nesmějí, pokud má člověk zůstat zdravý, působit dohromady jinak, než že zde určitým způsobem zároveň je oddělenost těchto jednotlivých oblastí. Například „člověk nervově-smyslový“, jenž je něčím více, než jak si to představuje dnešní fyziologie, nesmí jen tak bez ničeho přenášet své působení na „člověka látkové výměny“, nýbrž toto působení je zprostředkováno rytmickými pohyby procesů krevního oběhu a dýchání, které vlastně dosahují až do nejzazší periferie organismu.

Může se ale stát, že toto spolupůsobení je nějakým způsobem narušeno. Tímto spolupůsobením je ovlivněno něco zcela určitého. Když se kladou takovéto otázky, odpusťte, že musím věcně odpovídat - chci nyní být tak decentní, jako jen je to možné – pak je ovšem také nutné vyslovit mnohá slova, která musí být rovněž věcně vyslechnuta. Kupříkladu je to naprosto tak, že v břiše člověka probíhají procesy, které jsou včleněny do celého organismu. Jsou-li včleněny do celého organismu, pak působí správným způsobem. Jsou-li ale nějakými procesy, buďto přímo v břiše zvýšeny, tak, že pak jsou čilejší, nebo jsou ve své intenzitě odpovídajícími procesy (neboť takové odpovídající procesy zde stále jsou) umenšeny, v hlavě nebo v plicích člověka, pak nastane něco velmi zvláštního. Pak se ukáže, že lidský organismus v sobě musí ke svému normálnímu životu vyvíjet procesy, které se do určité míry smějí vyvinout jen potud, pokud berou v potaz celého člověka. Dojde-li ke zvýšení určitého procesu, pak je lokalizovaný, a tím se například v břiše člověka vyskytne nějaký proces, při kterém nedochází ke správnému oddělení toho, co se odehrává v hlavě či v plicích, a toho, co odpovídá určitým procesům v břiše.

Procesy si vždy odpovídají tak, že jdou jeden s druhým paralelně. Tímto však jaksi to, co se v

člověku může dít pouze do určité míry, aby se zachovala jeho vitalita, jeho vitalita nesoucí ducha a duši, tím to překročí určitou mez. A pak vznikne atmosféra, řekl bych, pro nejrůznější nižší organismy, pro nejrůznější malé organismy, pak se zde mohou tyto malé organismy rozvíjet. To, co je prvkem stvoření těch malých organismů, to je vždy uvnitř člověka, jen se to rozprostírá přes celý organismus. Pokud se to zkoncentruje, pak je to živnou půdou pro drobné organismy, mikroby; tam nacházejí svoji půdu. **Ale příčinu, proč zde mohou prospívat, tu je zapotřebí hledat ve veskrze jemných pochodech v organismu, které se ukazují být primární.**

Opravdu nehovořím z nějaké antipatie vůči teorii o bacilech. Naprosto rozumím důvodům, které mají lidé, co vyznávají víru v bacily. To mi můžete věřit, že bych - kdybych nemusel hovořit z věcných důvodů, jako teď hovořím – tyto důvody přeci uznal, inu ovšem je zde onen poznatek, jenž nutně vede k uznání něčeho jiného, a který člověka nutí říci: **Vidím určitou krajinu, je zde mnoho obzvláště krásného dobytka, dobře opečovaného. A teď se zeptám: Pročpak jsou v krajině nějaké životní podmínky? Jsou způsobené tím krásným dobytkem. Vysvětluji životní podmínky této krajiny tím, že prohlašuji, že se sem odkudsi nastěhoval krásný dobytek, který se zde namnožil.** - To neudělám, není-liž pravda, nýbrž prozkoumám primární příčiny, pečlivost a porozumění lidí, a to mi vysvětlí, proč se na této půdě daří tomuto krásnému dobytku. Ale podal bych povrchní vysvětlení, kdybych toliko řekl: Tady je to krásné, tady se dobře žije, protože se sem nastěhoval krásný dobytek.

V zásadě je to stejná logika, jako když najdu tyfový bacil a vyhodnotím to, že člověk má tyfus z důvodu, že se do něj nastěhovaly tyfové bacily. **Pro vysvětlení tyfu jsou nutné ještě zcela jiné věci, než prosté odvolávání se na tyfové bacily.** A člověk bude mylně sveden na úplně jinou cestu, když se odevzdá takovéto chybné logice. Zajisté, ty primární procesy, které tyfovému bacilu dávají základ pro jeho existenci, ty pak jsou základem pro to, aby tyfový bacil dále ovlivňoval vše možné další, což není primární. **A člověk dokáže velmi lehce buď zcela zaměnit, či smísit to, co je sekundární, s vlastním původním obrazem nemoci.** Toto jsou ty věci, které v tomto bodě vedou k tomu správnému, nebo ukazují, jak tomu, co je v určitém smyslu oprávněné, nastavit vlastní meze. Snad vidíte ze způsobu, jak jsem podal tuto odpověď – ačkoliv mohu pouze načrtnout skicu, čímž může snadno dojít k nedorozumění -, že se zde skutečně nejedná o ono velmi oblíbené hudrování na teorii o bacilech, nýbrž že se zde vskutku jedná o zcela vážné prozkoumání věci.“

Otázka: Jaký je vztah nemocí s vývojem světových dějin, zejména nemocí, které se nyní nově objevují?

Jedna kapitola celých kulturních dějin! Nuže, chci jen poznamenat následující. Pokud člověk studuje historii, musí mít smysl pro praktikování symptomatologie, to znamená, pojímat to, co se dnes bere jako historie, jen jako symptom toho, co za tím leží mnohem hlouběji, co je skutečně ten duchovní proud, který pouze nese tyto příznaky. **Tedy to, co je v hlubinách lidského vývoje, se skutečně také symptomaticky projevuje v té či oné nemoci doby.** Je zajímavé studovat vztahy mezi tím, co vládne v hlubinách lidského vývoje, a tím, co se odehrává v symptomech té či oné nemoci.

Z přítomnosti určitých chorob lze ale rovněž usoudit, že v historickém vývoji existují impulsy, které neodpovídají takovému druhu symptomatologie.

Otázka by pak mohla směřovat ještě i k něčemu jinému, co též není zanedbatelné, když sledujeme historický vývoj lidstva. A to k tomuto: **nemoci, bez ohledu na to, zda se vyskytují u jednotlivého člověka nebo epidemicky v lidské společnosti, jsou často také reakcemi na jisté zvrhlosti, které sice lze ze zdravotního hlediska považovat za méně špatné, ovšem z morálního nebo z duchovního hlediska je nutné na ně nahlížet jako na velice špatné.**

Co je zde řečeno, by se jen nemělo vztahovat na lékařství nebo na hygienu - to by bylo naprosto chybné. Nemoci je třeba léčit. V oblasti hygieny je potřeba konat člověku ku pomoci. Tady nelze říkat: Nejdříve chci ověřit, jestli to třeba není tvoje karma, že máš tuto nemoc, pak bych tě s ní měl nechat být, a pokud ne, můžu tě z ní léčit. - Tyto názory neplatí, když se jedná o léčení. Ale to, co pro nás lidi v našem zasahování do přírody neplatí, to přeci jen objektivně platí ve vnějším světě. A tady je třeba říci, že například **mnohé, co je sklonem k morálním excesům, se tak hluboce zarývá do organizace člověka, že přicházejí reakce, které se pak objevují v určitých nemocech, a že onemocnění je potlačením nějakého morálního excesu.**

V případě jednotlivce to vůbec nemá tak velký význam tyto věci sledovat, neboť ty je třeba ponechat jeho individuálnímu osudu a do těch bychom se v zásadě měli vměšovat stejně tak málo, jako se nevměšujeme do dopisních tajemství jiných lidí – pokud tedy se zrovna nejedná o hledisko, které je nám momentálně blízké: „Úředně otevřeno z důvodu válečných nařízení“. Zrovna tak málo, jak bychom se ne/měli vměšovat do dopisních tajemství člověka, tak málo bychom se měli vměšovat do jeho individuální karmy. Ale ve světových dějinách je to úplně něco jiného. Tam už o to jde, protože ve světových dějinách s jejich zákony vlastně jednotlivý člověk hraje, abych tak řekl, statistickou roli. Musíme vždy poukázat, že statistika životních pojištění poskytuje dobrou základnu pro posouzení, jak velká je úmrtnost, čímž lze vypočítat jejich kvóty. Celá ta záležitost naprosto sedí a výpočet je docela správný, je to všechno velmi vědecké.

Teď ovšem – člověk nemusí zemřít přesně v tom okamžiku, který mu byl vypočten statistikami životního pojištění, ani nemusí žít tak dlouho, jak se vypočítá. Když přichází do úvahy jednotlivý člověk, tu vyvstávají jiné věci. Ale když vezmeme do úvahy skupiny lidí nebo dokonce celý vývoj lidstva, pak to může dost dobře být tak, že nebudeme pověřivým, nýbrž velmi dobře vědeckým člověkem, když budeme zkoumat, **do jaké míry symptomy nemocí, nemoci, které se objevují, korigují jiné excesy, a to tak, že zde vskutku můžeme vidět jistý zpětný účinek i nemoci samé, nebo přinejmenším vyvolání nemoci něčím, co by se, kdyby nepřišla nemoc, vyvíjelo ve zcela jiné formě.**

To je jen několik málo bodů, jak na to lze nahlížet, čehož jsme se touto otázkou sotva dotkli. A tímto náš společný čas již natolik pokročil, že i my budeme nyní následovat ostatní, kteří se již v tak hojném počtu vzdálili.